

במשנת החסידות

ענין "נס וטבע" ומה ביניהם

לידת יצחק אבינו (שהוא הראשון שנולד יהודי) היתה ע"י נס. אחר כך היו ניסי יציאת מצרים, ההליכה במדבר, כיבוש הארץ, עשרה נסים שנעשו לאבותינו בביהמ"ק, הנסים שע"י השופטים והנביאים וכו'.

ובזמן הגלות הרי כל קיום עם ישראל הוא בנס, כדברי המדרש שישאל בין האומות הם ככבשה אחת בין שבעים זאבים, וגדול הרועה ששומר את הכבשה. ויתר על כן: אפילו לענין פרנסת ישראל בזמן הגלות אמרו חכמינו שהפרנסה היא בנס כמו קריעת ים סוף וכמו המון.

מכל זה מוכח, שהנסים אינם רק דבר צדדי הבא לסלק את חסרון האדם, אלא זהו חלק עיקרי ויסודי ומהותי במהות עם ישראל מצד עצמם, עד שזהו כל ויסודם.

ועכצ"ל, ששניהם אמת, דמצד אחד מהותם של ישראל הוא ענין של נס שלמעלה מהטבע, אך מאידך גיסא אין הכוונה לבטל את הטבע, אלא שבתוך דרכי הטבע יעבדו ישראל את עבודתם.

להבנת הדברים יש להקדים את דבריו הידועים של רבינו יצחק עראמה בספרו "עקידת יצחק" פרשת בא (שער לח), אשר "כמו סודר המציאות לפי הטבע הנהוג יעיד על אמיתות מציאותו ית', כן ענין שידודו והריסת טבעו לפעמים יגיד שם כבוד מלכותו". וממשיך לבאר שם שגם מהנהגה טבעית אנו משיגים את גדולת הבורא ית', אך מ"מ ההנהגה הנסית היא נעלית יותר.

מזה נמצינו למדים, שאפילו אדם שהגיע למדריגה זו שהוא מכיר את גדולתו ית' מתוך דרכי הטבע, היינו שכבר התגבר על החסרון הנ"ל שישנו בדרכי הטבע שהוא ההעלם וההסתרה על זה שיש מנהיג לבירה זו, הנה גם אדם זה יכול להגיע למדריגה נעלית יותר ע"י ענין הנסים, כי ע"י הנסים יכול הוא להגיע להכרה עמוקה ונעלית יותר מגדולתו ית'.

עיקרו של הדבר מבואר בתורת החסידות, שבאמת שני אופני הנהגת העולם, הנהגה טבעית והנהגה נסית, שרשם בשתי מדריגות עליונות באור האלקי, היינו בשפע האלקי המאיר מאת הקב"ה בעולם. הנהגת הטבע שרשה מהאור המכונה "אור הממלא כל עלמין", והנהגה הנסית שרשה מהאור המכונה "אור הסובב כל עלמין".

פירוש הדברים: אמרו רז"ל מה הנשמה מלאה את הגוף כל הקב"ה ממלא את העולם. כלומר: יש מדריגה בכח האלקי המח' את העולם שהוא על דרך משל כמו הנשמה המח' את הגוף, דהיינו שזה כפי שהקב"ה השפיל את עצמו וצמצם את אורו הבלי גבול והגביל את כוחותיו באופן שיוכלו להתלבש ולהחיות כל נברא ונברא לפי טבעו ותכונותיו והגבלותיו. מאור זה שהוא אור מוגבל (ברצונו ית') נמשכת הנהגת הטבע. לשון אחר: חוקי הטבע שרשם הם הכוחות האלקיים המנהיגים את העולם, משום

אחד הדברים המיוחדים באופן יוצא מן הכלל את ימי החנוכה, הוא ענין ה"הנסים". גם ביציאת מצרים היו נסים גדולים ועצומים, וגם בפורים הי' נס של הצלת ישראל מגזירת המן, אבל בכל זאת, המושג "נס" ו"נסים" נידון בהרחבה גדולה ומכמה צדדים דוקא בנוגע לחנוכה. קודם כל יש כאן חיוב אמירת "ועל הנסים" בתפילה (דבר שישנו גם בפורים), מלבד זאת אנו מברכים בעת הדלקת הנרות ברכה מיוחדת "שעשה נסים לאבותינו", ובתפילת "הנרות הללו" מזכירים את הנסים דחנוכה כמה פעמים, "על התשועות ועל הנסים", "על נסיון ועל נפלאותיו ועל ישועותיו". הרבה מדיני נרות חנוכה הם בגדר "פרסומי ניסא", פרסום הנס. כללו של דבר: ימי החנוכה ימי נסים המה.

מן הראוי, איפוא, לעמוד על מהות ומעלת הנסים ומקומם בעבודת השם ע"פ תורת החסידות.

הנהגת העולם בדרך כלל היא ע"פ חוקי הטבע, שגם הם מקורם, כמובן, מהקב"ה, ועליהם נאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", כלומר, חוקי הטבע ודרכי הטבע הם מעשי ידי השם. ולא עוד אלא שהנהגת הטבע יש בה גילוי אלקות, כדאיתא גם בשו"ת חכם-צבי ש"אלקים" בגימטריא "הטבע". זה גופא שישנם חוקים של טבע הוא מעשה ידי השם כמ"ש "עוד וגו' ויום ולילה לא ישבותו".

ולא עוד אלא שעיקר עבודת האדם היא דוקא בתוך חוקי ודרכי הטבע ועל פי הטבע, ועד שמצינו בגמרא (שבת נג, ב) שאמר אביי על אדם אחד, כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית. וכמו בקיום המצוות, שקיום מצוות הוא דוקא בדברים טבעיים, וחטים שירדו בעבים יש שאלה אם מותר להשתמש בהם למזבח, וכן לענין מצות הדלקת המנורה ידוע שהחיוב הוא שיהי' זה שמן זית ולא "שמן נס". וגם כל עיקר מהות העבודה היא שדווקא בתוך חוקי הטבע ישקיע האדם את כל כוחותיו בעסק התורה והמצוות ופרסום אחדותו של הקב"ה. ועד שפסק מפורש הוא "אין סומכין על הנס".

לפי זה נראה, שעיקר סדר העבודה הוא בדרך הטבע, וזה שלפעמים הקב"ה עושה נסים הוא רק כעין סיוע צדדי, דמכיון שדרכי הטבע הם באופן הנותן מקום לטעות שאין ח"ו בעל הבית לבירה זו, לפיכך עושה הקב"ה נסים ונפלאות, להזכיר לאדם שיש בעל הבית לבירה זו והכל הוא בכוחו ית', ושגם הטבע מעשה אלקים הוא.

אך אם כן, הרי הנסים הם רק "בדיעבד", מחמת חסרון האדם, דמכיון שהאדם לוקה בחסרון בכוח ראייתו והשגתו להכיר את יד השם, לכן צ"ל ענין הנסים לפעמים.

ולכאורה, כד דייקת, קשה לומר שזהו כל עיקר ענין הנסים, שהרי כשמעיינים בתולדות עם ישראל רואים, שכל יסוד עם ישראל וכל המאורעות המכריעים שאירעו במשך תולדותיו הכל נס גדול אחד הוא.

אתם רוצים להרגיש התרוממות הנפש בחנוכה?

האתר אוצר החסידות כולל אוצר של שיעורים מיוחדים על חנוכה, ממיטב המשפיעים שיחי'.

שיזה בוודאי יתן לכם טוב טעם בתוכן הפנימי של החג, והתרוממות הנפש בעת הדלקת הנרות

להיכנס לאוסף השיעורים על חנוכה otzerhassidus.com/chanukah

להורדת קטלוג של אלפי השיעורים הנמצאים באתר otzerhassidus.com/catalog

שכוחות אלה נצטמצמו ע"פ רצונו ית' באופן שהם נותנים מקום לנבראים.

אמנם הקב"ה בעצמו פשוט שהוא רם ומתנשא ברוממות אין קץ מכל העולמות, גם מהעולם הרוחני הנעלה ביותר, וכ"ש וק"ו שהוא מובדל לגמרי מהגבלות הטבע. ויתר על כן: לא זו בלבד שהוא מופשט לגמרי מהגבלות דטבע העולם וחוקי הטבע (דזהו דבר פשוט שאינו צריך לפנינו), אלא שהוא מובדל ומופשט שלא בערך גם ממדריגה זו שהיא בבחי' "נשמה המחיי את הגוף", היינו מהכוח האלקי המנהיג את הטבע, שזהו לאחר צמצום והשפלה וכו'.

אמנם בחסדו הגדול של הקב"ה אין מדריגה זו באלקות נשאר באופן שאין היא ניכרת כלל בעולם, אלא גילוי מדריגה זו הוא ע"י הנסים המשדדים את מערכות הטבע. כלומר: אף שהטבע עצמו אף הוא אלקות, מ"מ הרי הוא מתבטל לגבי רוממות עצמותו ומהותו של הקב"ה. ולפיכך כשמתגלה עצמותו ית' בעולם מתבטלים חוקי וגדרי הטבע (אף שגם חוקים אלה אינם אלא הנהגה אלקית).

שתי מדריגות אלה באלקות מתגלות בשני השמות "שם אלקים" ו"שם הוי'": "אלקים" בגימטריא "הטבע" (כנ"ל), כלומר, שם זה מורה על האור הממלא כל עלמין, האור האלקי שהוא שורש ומקור הטבע. אך שם הוי', מלשון ה' הווה ויה' כאחד, הוא למעלה מהטבע, וכדברי רש"י בריש פרשת וארא שדוקא שם הוי' הוא "מדת אמיתית שלי", בחינת אור הסובב כל עלמין.

זהו שאמר רז"ל בענין בריאת העולם, שבתחילה כתיב בראשית ברא אלקים, ואח"כ כתיב ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים, שבתחילה ברא את העולם במידת הדין, דין הוא לשון צמצום המורה על העלם האור האלקי, והוא בחי' האור הממלא כל עלמין, אך אח"כ שיתף עמו מדת הרחמים, שם הוי'. וכמבואר בתניא חלק ב' דמה שארז"ל שהקב"ה שיתף את מדת הרחמים עם מדת הדין בבריאת העולם, זהו "התגלות אלקות ע"י הצדיקים ואותות ומופתים שבתורה".

❖ ❖ ❖

והנה, כל הבריאה אינה אלא "בשביל ישראל ובשביל התורה", ו"אני נבראתי לשמש את קוני", ולכן שני ענינים אלו שבהנהגת העולם, הנהגה טבעית והנהגה נסית, שניהם באים לידי ביטוי באופן עבודתם של ישראל.

עבודת השם שהיא בדרך "הנהגה טבעית" פירושה, שהאדם עובד את השם בתכלית השלימות, שומר את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, משקיע את מוחו בלימוד התורה הקדושה שהיא חכמתו של הקב"ה, חכמה נעלית שאין כמוהו, פועל על מידותיו שיהיו מידות מזוככות ונאות בין אדם לחבירו, "מהו הוא רחום אף אתה רחום וכו'", וכלשון המדרש, שהמצוות ניתנו "לצרף בהן את הבריות", כלומר, הוא מצרף ומזכך את כל כחותיו, ומחשבתו ודיבורו ומעשיו, עד שהוא מגיע לכלל השלימות.

כמו שבהתבוננות בדרכי הטבע שבעולם רואה אדם זה את יד השם, כך גם בעבודתו, אשר כל פרט ופרט בכוחות נפשו הוא מנצל בתכלית השלימות לעבודת השם.

שלימות זו לאו מילתא זוטרתא היא כלל, ואדרבה, עבודה גדולה היא.

אמנם, מכיון שמדובר בשלימותו של האדם הנברא, אין זו אלא שלימות טבעית. כמו להבדיל השמים והארץ וכל צבאיהם שאינם משנים את תפקידם וממלאים אותו בשלימות, וכמו שאר הנבראים שאינם ממרים את פי הקב"ה, כך האדם הזה, כשהוא מתגבר על יצרו הרע ואינו נכשל אפילו כחוט השערה אלא הוא הולך בדרך השם, הרי הוא מגיע לשלימותו, שלימות טבעית. אבל סוף סוף עדיין הוא "כבול" וקשור בגדרי וגבולי מציאות עצמו, אלא שממלא את תפקידו באותם גדרים בשלימות.

אך למעלה מזו היא ההנהגה הנסית, שכל עיקרה באה לגלות בעולם שהקב"ה בעצם הוא למעלה מהגבלות הטבע, אשר מזה נובעת בעבודת האדם היכולת להתעלות מעל להגבלותיו, כגון הנהגה של "מסירת נפש" או "הידור מצוה" או "לפנים משורת הדין". ובעומק יותר, אשר גם כשמקיים כל מצוה, הרי גישתו הנפשית לקיום המצוה היא – מתוך "מסירת נפש", רק לקיים רצון קונו. וזוהי דרך ההנהגה הנסית.

❖ ❖ ❖

לפי זה מובן היטב וכמין חומר מדוע הנסים הם יסוד גדול בתולדות עם ישראל, ויחד עם זה צריכה עבודת האדם להיות בתוך טבע העולם דוקא.

החידוש והשליחות דעם ישראל הם – והייתם לי סגולה מכל העמים", באומרם "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כלומר: ששם הוי' שהוא למעלה מן הטבע הוא "אלקינו", הוא ה"אלוקה" של ישראל, הוא הכוח והחיות של עם ישראל, כי יסוד עם ישראל הוא האור האלקי שלמעלה מגדרי הטבע. היות שנפש ישראל היא חלק אלוהי ממעל ממש, כמ"ש כי חלק הוי' עמו – "חלק משם הוי' ב"ה" (אגדה"ת פ"ד), לכן ביכולתם להתעלות מעל הגבלות טבע העולם.

אך השליחות שניתנה להם היא – לעשות את העולם הטבעי כמו שהוא למקום משכן לשכינה, לתקן עולם במלכות שדי, ושהכל יכירו ויודו ש"הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו", לגלות בעולם גם את המדריגה האלקית שלמעלה מ"הנהגה טבעית".

כלומר: אין הכוונה העליונה לבטל את גדרי הטבע לגמרי, אלא תכלית הכוונה היא שבתוך גדרי הטבע עצמו, בתוך העולם המתנהג ע"פ חוקי הטבע, גם בו יכיר וירגיש האדם את המדריגה באלקות שלמעלה מ"התלבשות" בחוקי הטבע, בחינת "סובב כל עלמין".

זהו הטעם שאפילו הנסים אינם באופן שטבע העולם מתבטל לגמרי, אלא אדרבה, הנסים הם בפרט וענין מסויים שבעולם ואין חוקי הטבע מתבטלים, ומיד לאחר הנס הטבע חוזר לעצמו. דבר זה בא ללמדנו, שאין הנס בא סתם לבטל את הטבע, אלא לרומם ולהעלות את הטבע עצמו, שלא יסתיר ויעלים על זה שבאמת הקב"ה הוא למעלה מגדרי הטבע, ולאחרי הנס מוצא האדם בטבע עצמו את ה"נס" שבו, את כל הענינים שבתוך חוקי הטבע שבאמת הם נפלאות גדולות.

וכן הוא גם בעבודת האדם: "אין סומכין על הנס", והעבודה צריכה להיות בתוך הגבלות והגדרות טבע העולם, אך מ"מ יש לזכור אודות המדריגה האלקית שלמעלה מהטבע, ולהמשיך גם מדריגה זו בתוך העבודה.

❖ ❖ ❖

ובאמת זהו החידוש בעבודת השם שתורת החסידות באה ללמדנו:

ידוע פתגם רבינו הזקן, שחסידי הוא מי שמוסר נפשו למען טובת זולתו, וכן בענינים שבין אדם למקום, באה תורת החסידות לחזק את עבודת התפילה לא רק בתוך זמן בקשת תחנונים לטובת האדם, אלא תפילה שענינה התקשרות ודיקוה בהקב"ה, וכן בלימוד התורה באה החסידות ללמד את האדם דעת שיוכור את נותן התורה בעת לימוד התורה.

והרי כל הדברים הללו נקודתם אחת – לצאת מ"הגבלות" ה"טבע", אפילו טבע דקדושה, ולידבק בהקב"ה כפי שהוא למעלה מ"התלבשות" בגדרי העולם.

הנה יחד עם זה מודגש בכל מקום, שקיום המצוות צ"ל בתוך דרכי הטבע – כי גם החידוש דתורת החסידות, העבודה בדרך נס והידור ומס"נ ע"פ חסידות, גם היא צריכה להיות בדרכי הטבע דוקא, כי רק ע"ז משלימים את כוונת ומטרת הבריאה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

להקורא הנכבד! מתכבדים אנו בזה, להגיש בפני קהל שוחרי התורה והחסידות, גליון שלשים וארבע "במשנת החסידות". הפעם, לקראת חודש סלו – ביאור ענין "נס" ו"טבע", כפי שמואר בספרי חסידות.

אוצר החסידות

בשורה טובה! בעזרת השם נפתח שערי האתר החדש המכיל אלפי שיעורים בחסידות: תניא, לקוטי תורה, תורה אור, דרך מצותיך, טאמרי חסידות, הכל בסדר מסודר דבר דבור על אופניו, שעדיין לא נראה כבושים הם. וכן אפשר למצוא שיעורים מסודר לפי פרשת השבוע ומועדים ונושאים שונים. **לבקרי באתר לחצו כאן** כתובת האתר: otzerhachassidus.com

מערכת לעבודך באמת
לעזר חסידות חסידות ע"השם נחם הנשים והולדות
info@otzerhachassidus.com